

en stengels van licht is verstoken. Vreemd is het daarbij, dat door dat verdonkerde deel, zonder blad-groen dus, evengoed transport plaats heeft van de voedingsstoffen, door de groene bladeren bereid; en dat zelfs de vruchten rijpen. Sachs heeft daarmee belangwekkende proeven genomen; één ziet ge op het plaatje voorgesteld.

Een kalabasplant is door een kist geleid. Het deel in de kist is geelwit, daar buiten zijn de bladeren groen; ook het gedeelte, dat weer door een opening in de kist naar buiten komt kijken. Bij B heeft zich een bloem, bij f een vrucht normaal ontwikkeld. Probeer het eens; met een sigarenkistje b. v.

E. HEIMANS

Een poëtisch, historisch plekje.

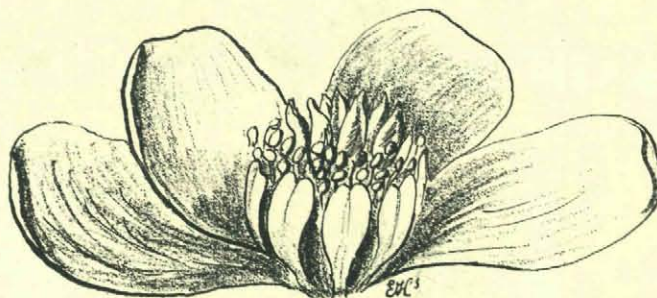
Friesland's kleistreken — ik bedoel hiermede den „greidhoek“ (dit zijn de streken, waar men zich uitsluitend op veeteelt toelegt) — munten niet uit door poëzie. Voor een vreemdeling, die in een gemakkelijk rijtuig gezeten in den voorzomer geniet van de fluweelgroene tint, die over het land ligt, of langs de meren en plassen wordt gevoerd door een zacht voortglijdenden boeier, hebben die streken wel iets behoorlijks. Wie echter steeds daarin verkeert, krijgt langzamerhand genoeg van al die spinazie met stukjes brood er in. De stukjes brood zijn boerenhoeven, die, in een krans van boomen gelegen, de eentonigheid eenigszins verbreken, maar door hun eenvormigheid ook weer die eentonigheid verhoogt.

Dat die streken niet in staat zijn, veel poëtisch gevoel bij hun bewoners aan te kweken, wien zal dat verwonderen? Een mooie koe of een goed paard zijn in der meesten oogen veel schooner dan de prachtige wolkluchten, die zich over de landerijen opstapelen, dan een mooie boom of dan een sierlijke bloem. Waar een boom groeit, kan geen gras groeien en dus geen koe leven! Daarmede is dan ook het vonnis geveld. Komt men dus op een plekje, waar bij toeval of met opzet iets te vinden is, dat op natuurschoon lijkt, dan mag dit wel dubbel op prijs worden gesteld.

Zulk een plekje schenkt het dorpje *Swichum*, ongeveer 20 minuten oostwaarts van het station Wirdum gelegen.

Het oude kerkje met zijn Frieschen toren ligt in het groen verscholen en een bonte mengeling

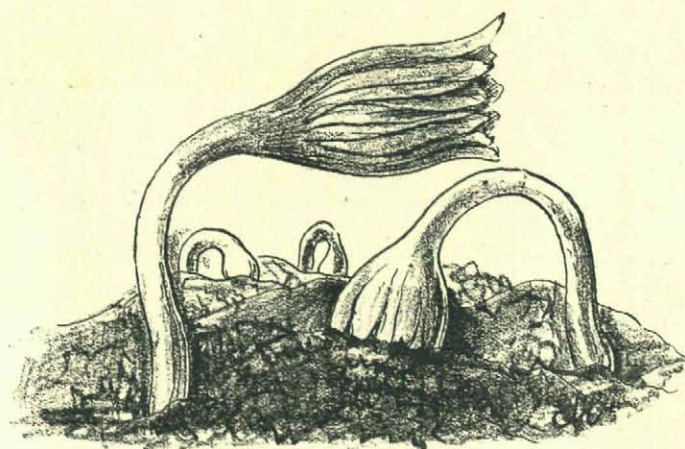
van sierheesters zet een bekoorlijkheid bij, die de stemming, bij het zien van het eenvoudige, eerwaardige kerkje opgewekt, nog verhoogt. Tegen-

De bloem, na weglating van een paar kelkbladen (vergroot.)

over het kerkje, door een stuk weiland van den weg gescheiden, ligt een boerderij, geheel weggedoken tusschen de boomen. Die boomen hebben de merkwaardigheid, dat ze, hoewel reeds vrij oud, nog alle hun toppen ongeschonden bezitten.

In deze streken heerscht namelijk het denkbeeld,

Eranthis hyemalis, pas boven den grond komend.

dat boomen, die men niet spoedig de koppen afslaat, zich doodgroeien. Daardoor steken de daken van de boerenschuren alle boven den hun omringenden boomkrans uit; het zal niet gemakkelijk zijn dit vooroordeel uit te roeien en de waarheid

ingang te doen vinden, dat alleen boomen, die een goed takkengestel behouden, goede stammen verkrijgen, dus hout, dat waarde heeft.

De door mij aangeduide boerderij ligt geheel verscholen in haar dubbele rij slanke iepen en vooral 's zomers maakt de daaronder heerschende duisternis een weldadigen, rustigen indruk.

Als wij het hek willen binnengaan, valt ons oog op den naam „AYTTA STATE“. Waar nu het boerenhuis staat, verhieven zich eenmaal de torens en sterkten van het slot („state“ is daarvan de

Dat die groote forsche man in een groot en zwaar kasteel woonde, is zeker, al is van al die pracht niets meer over. Een onlangs op zeer hoogen leeftijd overleden timmerman heeft mij verteld, dat hij als jongen had medegeholpen om de bakkersovens (ik meen zeven in getal) en het slachthuis, waar ettelijke dieren tegelijk aan de balken konden hangen, af te breken. Deze gegevens zijn wel een bewijs voor den omvang van het oude kasteel, dat natuurlijk ook bescherming moest verleen aan de in den omtrek wonende boeren met hun gezinnen,

Winteraoniet, *Eranthis hyemalis*, in bloei.

beteekenis) bewoond door Viglius van Ayttā, Heer van Swichum.

Wie in Leeuwarden het Friesch Museum bezocht, vindt daar verschillende portretten van dezen be-roemden Fries, zooals hij er uitzag in verschillende tijdperken van zijn leven en ook . . . na zijn dood. Een doctor verklaarde mij onlangs, dat hij dit laatste het mooiste portret vond, omdat het zoo bijzonder natuurlijk was! Dat zal wel juist een reden zijn, waarom de meeste menschen dit het minst mooie zullen vinden — en ik met hen.

zoodra in onrustige tijden een ieder op lijfsbehoud moest bedacht wezen.

Zooals ik zeide, wijst niets meer op vroegere praal en luister. Geen oude poort, geen diepe grachten, geen oude steenen, niets. Niets? Ja toch! In den boomgaard (het appelhof, zooals het hier genoemd wordt) onder de appel- en pereboomen, waarvan sommigen nog wel iets van den vroegeren luister moeten gezien hebben, staan lieve lente-boden, met hun groote witte, geelgroen gespikkelde klokken het voorjaar in te luiden. Niet bij tien-

tallen staan ze daar; bij honderden — stomme getuigen van vroegere luister, toen de eerste bolletjes van deze plant misschien door een edele vrouwehand aan de grond zijn toevertrouwd.

Maar wat bekommeren zich de lente-Leukojons (zooals de bloemisten *Leucjum vernum* L. noemen) — want dat zijn deze bloemtjes — zich om vervallen grootheid? Zij hebben een goede standplaats, warm gedekt door het grastapijt en de afgevalen bladeren en steeds veroveren zij meer terrein en loopen voort tot waar het water hun een „tot hiertoe en niet verder” toeroept.

Een waardig gezelschap hebben zij in den *Winterakoniet*, die den grond als het ware bedekt en reeds in December de blaadjes boven den grond steekt om einde Januari haar schitterend gele bloempjes te openen. *Eranthis hiemalis* Salisb, *winterlentebloem* zooals Heukels haar wel wat gedwongen, noemt, of *Gele Winterbloem* volgens de Flora Batava. terwijl de door mij genoemde naam in de prijscouranten van de bloembollenhandelaren (Terbergen, Groenewegen enz.) voorkomt en met het oog op de gelijkenis van het blad met de jonge blaadje van *Aconitum*, monnikskap, zeer aardig gekozen is, *E. hiemalis* dan is lang niet gewoon in ons land

en zal daar midden in 't hartje van Frieslands stijve klei wel niet anders dan door menschenhanden gebracht zijn.

Hoe sierlijk rust het gele bloempje op den glanzenden, heldergroenen bladerkrans! Wat glinstert en schittert het, wanneer de zon door al die duizende spiegeltjes weerkaatst wordt! Hoe schijnen de zonnestralen elkander na te jagen, wanneer de wind de blaadjes doet trillen!

Niet alle blaadjes dragen hun bloemelast. De plantjes moeten eerst eenige jaren oud zijn, eer zich de eerste bloem ontplooit, maar dan gaat het ook geregeld door. De vleezige wortelstok in den grond zorgt voor voldoende voedsel.

Dat gele tapijt met witte figuren maakt reeds van den weg gezien een schitterenden indruk; wanneer men echter meer nabij komt, staat men opgetogen over zulk een bloemenschat.

Ook in den zomer moeten daar verschillende bloemen bloeien, die men in den omtrek te vergeefs zoekt. Misschien vertel ik daar nog wel eens van.

Had ik geen gelijk, toen ik dit stukje grond een historisch, poëtisch plekje noemde?

Warga, 29 Maart 1897.

D. TER HAAR.

Van Vruchten en Zaden.

Wanneer in den herfst de eene plant na de andere hare siersels heeft afgelegd en de levendige tooi van veelkleurige bloemen heeft plaats gemaakt voor dorheid en vaalheid, als velden en dijkbermen een somber tooneel te aanschouwen geven van doode stengels, vuilgeel en onoglijk bruin, dan verflauwt ook de ijver van sommige natuurvrienden en schijnen zij geheel te vergeten, dat de ware liefhebber altijd op zijn post moet zijn. Reeds in den zomer, ja zelfs in de lente heeft de opmerkelijke waarnemer, die hen bezig zag, al kunnen voorspellen, dat het met hunne toewijding dien droevigen weg zou gaan, want evenals vlinders zoeken zij de mooie kleuren; eene uitgebloeide bloem heeft voor hen geene bekoorlijkheid meer.

Als zij eens wisten, hoeveel merkwaardige verschijnselen er voor hen verborgen blijven en hoeveel kunstwerkjes der natuur zij voorbijloopen!

Voor een kenner is eene uitgebloeide plant even goed een punt van aantrekking als eene bloeiende; lente, zomer en herfst vinden hem vlijtig bezig met het waarnemen er van. In den herfst heeft hij het inderdaad druk; dan staat zijn excursieveld vol met verdorde dingen, die niemand aankijkt, maar waar hij in-gelukkig mee is.

Eene verzameling van droge vruchten en zaden is al bijzonder gemakkelijk aan te leggen; bij droog weer gaat men er op uit met een aantal doosjes, die men gevuld thuis brengt en zijn leven lang kan bewaren, als men in de kast, waarin zij worden weggezet, maar steeds een zakje met naphthaline heeft. Wie de proef wil nemen, kan het bij niet ongunstig weer ook zelfs in den winter doen, want men ziet er altijd nog wel, die van het vorige seizoen zijn overgebleven.

Ik wil er hier enkele bespreken en hoop daarmee twee vliegen in één klap te slaan. Want behalve dat ik graag eens het een en ander van vruchten en zaden vertel, wil ik ook de lezers, die jaloersch mochten zijn geworden op den mooien microscoop van den ouden heer Bronder, trachten te verzoenen met hun eenvoudig vergrootglas. Een sterke linnenloep van ongeveer een gulden is toereikend, om al de fijnheden te zien, die in de figuren zijn voorgesteld.

Beginnen wij met het vruchtje van de paardenbloem. Nog een paar maandjes, dan zullen wij weer allerwegen van die pluizige bollen kunnen vinden, die de kinderen zoo graag uitblazen. De teekening, hoewel niet geflatteerd, zal u, hoop ik,